

Sygn. akt **II AKa 113/16**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Janusz Jaromin (spr.)
Sędziowie:	SA Stanisław Kucharczyk SO del. do SA Małgorzata Jankowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Jorella Atraszkiewicz

przy udziale Prokuratora Prokuratury Regionalnej Gabrieli Stefaniak

po rozpoznaniu w dniu 21 lipca 2016 r. sprawy

J. M.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 18 kwietnia 2016 r., sygn. akt III Ko 795/15

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,

II. koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

Małgorzata Jankowska Janusz Jaromin Stanisław Kucharczyk

Sygn. akt II AKa 113/16

UZASADNIENIE

J. M. w dniu 4 października 2015 r. złożył wniosek o zasądzenia na jego rzecz od Skarbu Państwa kwoty 90.000 złotych, z odsetkami od dnia wydania orzeczenia tytułem pozbawienia go wolności w Zakładzie (...) w S. w okresie od 11 czerwca 1982 r. do 9 września 1982 r., jako podstawę swoich żądań wskazał przepis art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 1991 r. Nr 34, poz. 149 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2016 r., sygn. akt III Ko 795/15 Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił wniosek J. M. i obciążył kosztami postępowania Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł wnioskodawca J. M. i zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu:

1. naruszenie prawa materialnego tj. art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego przez jego niezastosowanie,
2. naruszenie przepisów prawa materialnego tj. ustawy z dnia 26.10.1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2002 r. Nr 147 poz. 1231 z e zm.) przez ich niezastosowanie,
3. naruszenie art. 4 i 7 k.p.k. oraz art. 6 ust. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka przez wydanie orzeczenia z pominięciem wszystkich dowodów wnioskowanych przez wnioskodawcę oraz przez dokonanie oceny niepełnego zebranego materiału wbrew wskazaniom zawartym w art.7 k.p.k. i aktualnemu orzecznictwu Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego w przedmiotowym zakresie.

Podnosząc powyższe zarzuty, apelujący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przeprowadzenia dowodów zgłoszonych we wniosku o odszkodowanie, bądź o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uwzględnienie wniosku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy okazała się w całości nietrafna i w związku z tym nie zasługiwała na uwzględnienie.

Argumenty zawarte w środku odwoławczym nie mogły skutecznie podważyć zaskarżonego wyroku poprzedzonego wszechstronną, wnikliwą oceną dowodów oraz wynikających z nich faktów, jak też wysnuciem wniosków leżących u podstaw wydanego orzeczenia zgodnie z zasadami logicznego rozumowania oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego, przy równoczesnym należyтым uwzględnieniu powszechnie akceptowanych poglądów doktryny i orzecznictwa. W tym miejscu odnosząc się do treści trzeciego z zarzutów apelacji, Sąd Apelacyjny wskazuje, iż wprawdzie Sąd Okręgowy oddalił wniosek dowodowy o bezpośrednie przesłuchanie świadka H. M., jednakże uznał dowód z przesłuchania tego świadka w innej sprawie (sygn. akt II K 86/12) za w pełni wiarygodny i stanowiący podstawę ustaleń. Nie może zatem wyrzucić żadnych skutków procesowych, nawet negatywna ocena decyzji Sądu Okręgowego, tym bardziej, że wnioskodawca nie wskazuje żadnych dodatkowych okoliczności, na które miałby być przesłuchany świadek bezpośrednio, a niezawartych w protokole jego przesłuchania w innej sprawie.

Decyzja procesowa Sądu pierwszej instancji zasługuje na pełną akceptację z następujących powodów. Zgodnie z treścią art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm., dalej zwaną ustawą lutową) osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców. Z kolei przepis art. 11 ust. 1 ustawy lutowej stanowi, że przepisy art. 8-10 mają odpowiednie zastosowanie również wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane (...), bądź zgodnie z ust. 2 art. 11 ustawy lutowej - wobec osób pozbawionych życia albo wolności przez organy, o których mowa w art. 1 ust 1 ustawy lutowej, bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania.

Sąd pierwszej instancji, po przeanalizowaniu całości okoliczności sprawy, słusznie wywiódł, że w sprawie nie zostały spełnione przesłanki z art. 1 ust. 1 ustawy lutowej niezbędne do zasądzenia stosownego odszkodowania na rzecz wnioskodawcy, albowiem nie prowadził on działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, co zaś stanowi bezwzględny warunek stosowania wobec wnioskodawcy przepisów ustawy lutowej.

Przede wszystkim, apelujący nie kwestionuje, ustalonego przez Sąd Okręgowy, zachowania prezentowanego przez jego osobę pod koniec maja 1982 roku lub na początku czerwca 1982 r., lecz przed 11 czerwca, polegającego na wznoszeniu toastów m.in.: „Za śmierć B.” w trakcie pobytu w restauracji (...) w D., podczas spożywania alkoholu i prowadzenia z napotkanymi tam kolegami rozmowy na temat sytuacji w kraju. Tak ustalone zachowanie wnioskodawcy można zaliczyć do publicznego wyznawania, bądź wyrażania swoich poglądów politycznych, będącego wyrazem korzystania z przysługujących mu praw i wolności człowieka, nie zaś do faktycznego prowadzenia działalności na rzecz niepodległości kraju. „Działalność” bowiem wymaga, po pierwsze aktywności - czynnego udziału, po drugie zaś "działalność" we wskazanym tu rozumieniu musi być świadoma tzn. zachowania osoby represjonowanej (w ich następstwie) muszą zmierzać do odzyskania niepodległości, a więc być wyrazem rzeczywistych opozycyjnych przekonań sprawcy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 1992 r., II KRN 90/92, OSNKW 1992, z. 9-10, poz. 74). W orzecznictwie i piśmiennictwie wielokrotnie wskazywano, że nie każde korzystanie z praw i wolności człowieka w tym z wolności słowa, jest równoznaczne z "działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego". Dotyczy to w szczególności rozmaitych przejawów poglądów politycznych takich jak ocenne wypowiedzi, które z reguły uznane być muszą za akty indywidualnego stosunku do praktyki ówczesnych władz (por. między innymi postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie: z dnia 13 marca 1997 r., II AKz 12/97, KZS 1997, z. 2-3, poz. 94; z dnia 18 czerwca 1996 r., II AKz 200/96, KZS 1996, z. 5-6, poz. 79; z dnia 23 maja 1996 r., II AKz 104/96, KZS 1996, z. 5-6, poz. 78, czy z dnia 20 października 1993 r., II AKz 134/93, KZS 1993, z. 11, poz. 27 i postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 23 kwietnia 1996 r., II AKo 56/96, OSA 1998, z. 3, poz. 2, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 1 grudnia 2011 r., II AKa 466/11 LEX nr 11297620). Uzewnętrznienie braku akceptacji dla obowiązującej sytuacji politycznej w trakcie towarzyskiego spotkania przy alkoholu, nie dość, że było obojętne dla odzyskania niepodległego bytu Państwa Polskiego, to jeszcze nie miało cech czynnego udziału na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Nie sposób zatem uznać, za wskazaną w ustawie lutowej działalność, wypowiedzi podpitego człowieka, krytycznie oceniające rzeczywistość polityczną i stosunki zagraniczne Polski po II wojnie światowej. W realiach sprawy brak jest więc podstaw faktycznych do przyjęcia, że wnioskodawca w ogóle prowadził jakąkolwiek działalność, choćby tylko sprzyjającą odzyskaniu niepodległości państwa. To zaś wyklucza przyjęcie, że w sprawie spełniony został warunek sine qua non zawarty z art. 1 ust. 1 ustawy lutowej. Podkreślić należy, iż przewidziany w tejże ustawie tryb postępowania dotyczy uznania za nieważne orzeczeń skierowanych tylko przeciw osobom faktycznie działającym na rzecz niepodległości kraju i nie powinien odnosić się do osób, które nie prowadziły takiej działalności (por. też uchwałę SN z dnia 20 listopada 1991 r., sygn. akt I KZP 32/91, OSNKW rok 1992, z. 3-4, poz. 24).

Skoro nie ulega żadnej wątpliwości, że w sprawie brak jest podstawowej przesłanki – działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, to w konsekwencji brak jest podstaw do przyznania odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłą z represji organów, i to niezależnie od innych okoliczności podnoszonych przez apelującego w środку odwoławczym, które w tej sytuacji uznać należy za bezzasadne.

Już tylko na marginesie Sąd Apelacyjny wskazuje, iż zasadnie Sąd Okręgowy przyjął również, iż pobyt w ośrodku w S. celem podjęcia leczenia odwykowego, nie może zostać uznany za akt pozbawienia wolności. Po pierwsze, wnioskodawca mógł nie poddać się swego rodzaju presji wywieranej na niego przez sekretarza Okręgowej Rady Adwokackiej w K. i odmówić udania się do ośrodka w S.. Po drugie, nie może być mowy o pozbawieniu wolności w sytuacji, gdy wnioskodawca dobrowolnie udał się do placówki o charakterze terapeutycznym, z której mógł w każdej chwili wychodzić, co też czynił chociażby w dniach 23 i 24 czerwca 1982 r., kiedy to swobodnie wykonywał czynności zawodowe występując jako adwokat w P. w sprawie III K 76/82.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny, podzielając zasadność wyroku Sądu Okręgowego Szczecinie z dnia 18 kwietnia 2016 r., sygn. III Ko 795/15 i nie znajdując żadnych podstaw do uwzględnienia wywiedzionej apelacji – na podstawie art. 437 § 1 k.p.k. – zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów sądowych związanych z postępowaniem odwoławczym zapadło na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn. Dz. U. 2915.1583).

Małgorzata Jankowska Janusz Jaromin Stanisław Kucharczyk